

ОСОБЛИВОСТІ АНТОНІМІЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ (НА МАТЕРІАЛІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ)

Гарцунова Л.

(Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка)

Науковий керівник – викладач Гуменюк І. Л.

Важко переоцінити ту роль, яку в науковому житті відіграє переклад. Бурхливий розвиток науково-технічного прогресу та збільшення потоку інформації, вимагає від сучасного перекладача швидкого та якісного виконання адекватного перекладу технічної документації.

З огляду на необхідність досягнення перекладацької еквівалентності, точності та відповідності нормам у перекладі науково-технічних текстів актуальною є проблема дослідження особливостей перекладацьких трансформацій та їх використання у перекладі з англійської мови на українську. За визначенням відомого перекладознавця А. Д. Швейцера: «Переводческие трансформации – это те многочисленные и качественно разнообразные межъязыковые преобразования, которые осуществляются для достижения переводческой эквивалентности ("адекватности перевода") вопреки расхождениям в формальных и семантических системах двух языков» [8, 118].

Метою даного дослідження є розгляд антонімічного перекладу як смислової перекладацької трансформації у науково-технічному перекладі.

Залежно від характеру одиниць мови оригіналу, що розглядаються як вихідні в процесі перетворення, перекладацькі трансформації діляться на лексичні та граматичні. Крім того, існують також комплексні лексико-граматичні трансформації, де перетворюються одночасно як лексичні, так і граматичні одиниці мови оригіналу. Такі трансформації є міжрівневими, тобто вони здійснюють перехід від лексичних одиниць до граматичних і навпаки.

Антонімічний переклад – це лексико-граматична трансформація, при якій заміна позитивної форми в мові оригіналу на негативну в перекладі, або негативної на позитивну, супроводжується заміною лексичної одиниці мови оригіналу на одиницю мови перекладу з протилежним значенням. Пор.: англ. *In order to ensure that the transformer does not restrict the exchange of reactive power between the generator and the power system it may be necessary to provide tapplings in the high voltage windings of the transformer.* – укр. *Для того, щоб запобігти обмеженню трансформатором обміну реактивної потужності між генератором та системою потужності необхідно є наявність у трансформаторі відгалуження в обмотці з великою напругою* [6, 253].

Якщо взяти до уваги той факт, що при антонімічному перекладі відбувається лише заміна форми слова або словосполучення у мові перекладу, доцільним для позначення такого типу перекладу є використання терміну формальна негативація [2]. Пор.: англ. *This hypothesis lacks support from any known factual evidence.* – укр. *Ця гіпотеза не підтверджується усіма відомими даними* [9].

У науково-технічних перекладах з англійської на українську ця трансформація застосовується особливо часто, коли в оригіналі негативна форма вжита зі словом, що має негативний префікс. Пор.: англ. *Statement seems not unworthy of further consideration as a suitable definition* – укр. *Твердження видається вартим подальшого розгляду в якості відповідного визначення.* Або англ. *Neglect of the connected component in the system of thermoelasticity equations may be not unreasonable.* – укр. *Нехтування зв'язаним доданком у системі рівнянь термопружності може бути виправданим.*

Сюди ж відноситься і вживання негативної форми з негативними сполучниками: англ. *Any costs and expenses shall not be reimbursed by the other party unless a recovery is not possible in a given case for reasons other than the fault of the party requesting reimbursement.* – укр. *Будь-які витрати будуть відшкодовані іншою стороною тільки у випадку, коли стягнення неможливе з інших причин, ніж порушення, допущені стороною, що вимагає відшкодування витрат* [9].

The gas mixture produced by the carburetor is of no value unless it is ignited, and gas ignited quickly produces more force if first compressed [7]. – *Газова суміш, вироблена карбюратором є марною доки вона не запалюється, а швидко запалювана суміш створює більшу силу у разі її попереднього стискування.*

В англійській мові зустрічаються словосполучення, які пом'якшують категоричність висловлювання. У науково-технічній літературі англійською мовою – це негативні конструкції типу *does not appear, it is not expected* пор.: англ. *It does not appear to be possible to obtain agreement with experiment even for absorption energies if polarization effects are neglected* [10]. – укр. *Вочевидь, якщо знехтувати поляризаційними ефектами, не можливо отримати узгодження з експериментальними даними навіть для енергії поглинання;* англ. *However, the use of these results is not expected to alter the general details* [11]. – укр. *Тим не менше, використання цих результатів вочевидь не змінить загальні дані.*

Розглянемо випадок антонімічного перекладу англійських дієслів *prevent, preclude, defy, omit*, які мають позитивну форму, але за

змістом несуть в собі заперечення: *Note that the delegation is frequently necessary to conform to the vertical layer architecture that prevents(disallows) direct communication between non-neighboring layers.* – Зверніть увагу, що делегування є часто необхідним для узгодження вертикальної структури рівнів, яка не дозволяє прямого зв'язку між несусідніми рівнями.

The long-term use limit precludes the testing of some high-temperature polyamides near their maximum temperature capability. – Обмеження довгострокового використання не дозволяє проведення тестування окремих високотемпературних поліамідів в умовах максимально допустимої для них температури.

Omitted for clarity. – Умовно не показано (підпис під рисунком).

This law defies all attempts of mathematical formulation. – Цей закон не підлягає ніяким спробам його математичного формулювання [9].

Зважаючи на наведені вище приклади, можна зробити висновок про те, що антонімічний переклад належить до таких способів перекладу, який може використовувати перекладач у разі відсутності словникової відповідності або у випадках, коли словникова відповідність не може бути використана за умовами контексту у зв'язку з асиметричністю систем мови оригіналу та мови перекладу.

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 564 с.
2. Колесник А. О. Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів / А. О. Колесник, О. Ф. Белікова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2010. – Вип. 1. – С. 719-727. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/esprstp_2010_1_103.pdf
3. Корунець І. В. Теорія та практика перекладу / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2007. – 446 с.
4. Чередниченко О. І. Теорія і практика перекладу / О. І. Чередниченко. – К. : Либідь, 2005. – 370 с.
5. Левицкая Т. Р. Теория и практика перевода / Т. Р. Левицкая, А. М. Фиттерман. – М. : Изд. лит-ры на ин. яз., 2003. – 263 с.
6. Підгорна А. Б. Переклад слів із різним об'ємом значення в науково-технічних текстах / А. Б. Підгорна – Вісник запорізького національного університету, №1. – Запоріжжя, 2010. – С. 251-255.

7. Турук Н. Ф. Пособие по переводу научно-технических текстов / Н. Ф. Турук, В. Н. Стойкова. – М. : Высшая школа, 1975. – 176 с.
8. Швейцер А. Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты / А. Д. Швейцер. - М. : Наука, 1988. - 215 с. – Режим доступу http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/shveyz/
9. Електронний словник. – Режим доступу <http://www.multitran.ru>.
10. Point Defects in Ionic Crystals. II. The *F* Center in KCl, KBr, KI, and NaCl. – Phys. Rev. 179, 783 – Published 15 March 1969. – Режим доступу <http://journals.aps.org/pr/abstract/10.1103/PhysRev.179.783>
11. Williams M. M. R. Progress in Nuclear Energy. – V. 5 / M. M. R. Williams, R. Sher. – Pergamon Press Ltd., 1980. - Режим доступу:
<https://books.google.com.ua/books?id=qWe2AgAAQBAJ&pg=PA85&lpg=PA85&dq='...>

Гарцунова, Л. Особливості антонімічного перекладу (на матеріалі науково-технічних текстів) [Текст] / Л. Гарцунова ; наук. кер. І.Л. Гуменюк // Перекладацькі інновації : матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 12-13 березня 2015 р. / Редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. - Суми : СумДУ, 2015. - С. 67-70.